

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«_____» 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Українські студії: історичні студії»

для студентів

спеціальності: D3 Менеджмент

рівня вищої освіти: першого (бакалаврського)

освітньої програми: 1.D3.00.01 Менеджмент організацій

Київ-2025

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Код ЄДРПОУ 45307965	
Програма № <u>2411/25</u>	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
<u>[Signature]</u> (підпис)	<u>[Signature]</u> (прізвище, ім'я, по-батькові)
«_____» 20 <u>25</u> р.	

Розробник:

Колектив авторів: к.і.н., доц. Бонь О. І., к.і.н., доц. Будзар М. М., к.і.н., доц. Іванюк О. Л., к.і.н., доц. Тарасенко О. О.

Координатор авторського колективу: д.ф.н., проф. Огнев'юк В. О.

Рецензент: д.і.н., проф. Гирич І. Б.

Викладач:

Ковальов Євген Аркадійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії України.

Протокол від 29 серпня 2025р. № 1.

Завідувач кафедри Анна ГЕДЬО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 1.D3.00.01 Менеджмент організацій

_____ 20__р.

Гарант освітньої програми Олена АКІЛІНА

Робочу програму перевірено

_____ 20__р.

Заступник декана Віталій ЗАВАДСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «____» 20__р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «____» 20__р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «____» 20__р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «____» 20__р., протокол №__.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>«Українські студії: історичні студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	-
<i>Мова викладання, навчання, оцінювання</i>	<i>українська</i>	-
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	<i>2 / 60</i>	-
<i>Курс</i>	<i>1</i>	-
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	-
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>1</i>	-
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	-
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>60</i>	-
<i>Аудиторні</i>	<i>28</i>	-
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	-
<i>Семестровий контроль</i>	<i>10</i>	-
<i>Самостійна робота</i>	<i>18</i>	-
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Українські студії» складається з трьох навчальних дисциплін: «Історичні студії», «Історія та культура громади міста Києва» та «Українська мова в сучасному комунікативному просторі».

Навчальна дисципліна «Українські студії: історичні студії» покликана актуалізувати і узагальнити знання студентів першого курсу з історії України, сформувати у молодих людей розуміння національного державотворчого процесу як неперервного явища. Вона побудована на цивілізаційному підході до вивчення історії. Матеріал викладений з поєднанням хронологічного і проблемно-тематичного принципів.

Навчальна дисципліна визначальною парадигмою має розвиток цивілізації на території України на її поліваріантному підході. Також враховує внесок багатьох спільнот в розвиток цивілізації на теренах України. Також стрижневою темою навчальної дисципліни є боротьба українського народу за свою свободу, суб'єктність в історії і культурі Європейської цивілізації, боротьба з російською імперською агресією протягом століть.

Навчальна дисципліна «Українські студії: історичні студії» спрямована на набуття студентами загальних компетентностей (ЗК):

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності з та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, зокрема, здатність до самонавчання.

ЗК-13. Цінування та повага зд до різноманітності та мультикультурності.

ЗКу-18. Здатність розуміти і враховувати культурні, соціальні та історичні особливості середовища міста Києва у професійній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною:

РН-1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН-2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

РН-13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами.

РН-15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

РН-16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

РН-22. Демонструвати навички аналітичного мислення з орієнтацією на міську сферу, розуміти та аналізувати особливості міського середовища, включаючи соціокультурні, економічні та політичні аспекти, з метою ефективного управління організаціями у місті Києві.

4. Структура навчальної програми

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ: ВІД ДАВНІХ ЧАСІВ ДО РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ							
Тема 1. Цивілізаційний вимір України. Давня історія України як підґрунтя її сьогодення	6	2	2				2
Тема 2. Середньовічна спадщина Руси-України (Київської Руси) у світовому історичному контексті	6	2	2				2
Тема 3. Українське національне державотворення у XVII–XVIII ст.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	20	6	6				6
Змістовий модуль 2. ПРОЦЕСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ НОВОГО Й НОВІТНЬОГО ЧАСУ							
Тема 4. «Відкриття національної спадщини» й самоусвідомлення у процесі українського націєтворення: кінець XVIII – поч. XX ст.	6	2	2				2
Тема 5. Україна у горнилі війн, революцій в першій третині XX ст.	6	2	2				2
Тема 6. Українська нація та її боротьба за своє існування в умовах тоталітаризму (1930–1980 рр.)	8	2	2				4
Тема 7. Україна 1990–2020 рр.: у цивілізаційному геополітичному розломі	8	2	2				4
Модульний контроль	2						
Разом	30	8	8				12
Семестровий контроль	10						
Усього	60	14	14				18

5. Програма навчальної дисципліни

Тема 1

Цивілізаційний вимір України. Давня історія України як підґрунтя її сьогодення

1. Зародження і становлення української цивілізації. Поняття «історія», «цивілізація», «культура», «історична спадщина», «ідентичність», «ментальність».
2. Україна у історичних, культурно-цивілізаційних процесах Європи і світу.
3. Військово-політичне протистояння з російською федерацією: цивілізаційний злам.
4. Духовний і матеріальний світ Трипільської цивілізації.
5. Цивілізаційний спадок давніх киммерійців, скіфів та сарматів в Україні. Античні міста-колонії в культурному поступі України.
6. Становлення слов'ян на теренах давньої України. Язичництво як світогляд і релігійна система.

Основні поняття теми: історія, цивілізація, культура, історична спадщина, ідентичність, ментальність, цивілізаційний вимір, цивілізаційний злам, Трипільська культура, землеробська цивілізація, цивілізаційний спадок, кочова цивілізація, антична цивілізація, західна цивілізація, етногенез слов'ян, язичництво.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13

Література до теми:

1. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Вища школа, 2015.
2. Відейко М. Ю. Шляхами трипільського світу. Київ: Наш час, 2007. 296 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Videiko_Mykhailo/Shliakhamy_trypilskoho_svitu/
3. Відейко М.Ю. Нарис п'ятий. Витоки державності в історико-географічному ареалі України в прадавню добу. В: Українська державність: історико-правничі нариси. Нарис п'ятий / за заг. ред. В. А. Смолій. Київ: Юридичне видавництво «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса, 2021. С. 118-145.
4. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з аєгл. П. Тарашук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
5. Залізняк Л. Україна в колі світових цивілізацій. К., 2006.
6. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.); НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т.1: Історія культури давнього населення України. 2001.1135с.
7. Калакура Я.С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я.С. Калакура, О.О. Рафальський, М.Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496с.
8. Крижицький С.А., Зубар В.М. Античні держави Північного Причорномор'я. В: Україна: хронологія розвитку. Від первісності до пізньої античності. Київ, 2007.

9. Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
10. Попович М. В. Нарис історії культури України. К. : АртЕк, 2001. 728 с. : іл.
11. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. 2 вид. К., 2000. 358 с.
12. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
13. Wilson Andrew. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Тема 2

Середньовічна спадщина Русі-України (Київської Русі) у світовому історичному контексті

1. Державотворчі процеси на теренах Русі-України у контексті історії Середньовічної Європи. Християнізація Русі та її значення у формуванні цивілізаційної ідентичності українців.
2. Україна у цивілізаційному просторі Європи. Русь-Україна і Візантія.
3. Проблема «київської спадщини»: історичний контекст і сучасність.
4. Боротьба за спадщину Русі-України. Україна в державних проєктах Польської корони та Великого князівства Литовського: XIV – середина XVI ст.
5. Пізньосередньовічна Русь-Україна між латинським Заходом і православним Сходом. Агресивне розширення Московського князівства.

Основні поняття теми: державотворення, Русь-Україна, Київська держава, християнізація, цивілізаційна ідентичність, Візантійська цивілізація, ойкумена, спадщина, середньовічна спадщина, історична пам'ять, Руське королівство, українська ментальність, український національний характер.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13

Література до теми:

1. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
2. Ярослав Мудрий та його доба: тисячолітній досвід українського державотворення / редкол.: Огнев'юк В. О., Александрова О. С., Андрєєв В. М., Додонов Р. О. Київ, 2019.
3. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т. 1: Історія культури давнього населення України. 2001. 1135 с.
4. Літопис руський. Переклад з давньоруської, передмова Л. Є. Махновця. Київ: Дніпро, 1989.
5. Калакура Я.С. Українська культура: цивілізаційний вимір /Я.С. Калакура, О.О. Рафальський, М.Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 496с.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: АртЕк, 2001. 728 с. : іл.
7. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель і народів / П.-Р. Магочій. Ужгород, 2012.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України. К. : АртЕк, 2001. 728 с. : іл.

9. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
10. Українське мистецтво: навчальний посібник: у 3-х частинах / Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. Ч. 1 Львів : Світ, 2003. 256 с.
11. Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Тема 3

Українське національне державотворення у XVII–XVIII ст.

1. Українська козацька держава: етапи становлення. Історична пам'ять про козацьку Україну.
2. Протиборство Заходу і Московії: українсько-російські відносини у добу Гетьманщини.
3. Кримське ханство: шлях від ворога до союзника.
4. Експансія Російської імперії проти Речі Посполитої та ліквідація української автономії.
5. Київ як історико-культурний осередок.
6. Релігійний діалог і соціокультурний розкол України.

Основні поняття теми: українське національне державотворення, українське козацтво, Українська козацька держава, Московія, Кримське ханство, експансія, українська автономія, релігійний діалог, соціокультурний розкол.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13, РН-15

Література до теми:

1. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Історія української культури: у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.); НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т. 3: Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. 2003. 845 с.
4. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків, 2016. 496 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skiifskykh_voien_do_nezalezhnosti/
6. Вульф Л, Каппелер А., Леп'явко С, Кравченко В. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження. *Україна модерна*. 2011. №18: Пограниччя. Окраїни. Периферії

7. Плохій, Сергій. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. К.: Laurus, 2013. 440 с.: 40 іл.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: АртЕк, 2001. 728 с.: іл.
9. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану (друга половина XV – середина XVII ст.). К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2006. 296 с.
10. Щербак В. Історія Запорозької Січі / у співавт. К.: Арії, 2015. 240 с.
11. Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Тема 4

«Відкриття національної спадщини»

й самоусвідомлення у процесі українського націєтворення: кінець XVIII – поч. XX ст.

1. Процес формування модерної української нації: національний та європейський виміри. Етапи українського національно-визвольного руху.
2. Пошуки українського месіанізму. Кирило-Мефодіївське братство.
3. Модернізація др. пол. XIX ст. – початку XX ст. в Україні у реаліях двох імперських систем.
4. Народництво як українська інтелектуальна відповідь на державницькі ідеї польських і російських інтелектуалів (В. Антонович, М. Драгоманов, О. Кониський, О. Барвінський).
5. Націонал-демократичний табір у боротьбі за політичну і культурну окремішність (І. Франко, М. Грушевський, К. Левицький, С. Єфремов, Б. Грінченко, І. Липа).
6. Політичний етап українського руху. Між самостійництвом і автономізмом. (Ю. Бачинський, М. Міхновський, С. Петлюра, Л. Юркевич). Український консерватизм (В. Липинський, Є. Чикаленко).

Основні поняття теми: національна спадщина, український національно-визвольний рух, модерна українська нація, модернізація, український месіанізм, громадянство, український народницький міф, соборність, ідеологія соборності, «козацький міф», «Переяславська легенда», «легенда Люблінської унії», європейський романтизм.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13, РН-15

Література до теми:

1. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2966>.
2. Гирич І. Формування модерної нації. Теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 109 с.
3. Гирич І. Українська історія: через ідентичність до держави. К.: Українські пропілеї, 2021. 270 с.

4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
 5. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. тарашук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
 6. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
 7. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
 8. Плохій, Сергій. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. К.: Laurus, 2013. 440 с.: 40 іл.
 9. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. Харків, 2016. 496 с.
- https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skiiskykh_voien_do_nezalezhnosti/

Тема 5

Україна у горнилі війн, революцій в першій третині ХХ ст.

1. Соціокультурні процеси в Україні на початку ХХ ст.: національний та європейський контекст.
2. Доля розділеної нації в умовах Першої світової війни. Українське питання в ідеології «руського міра».
3. Українська революція в контексті державотворення та україно-російського протистояння.
4. Українська політична еміграція в Європі (1920-1930-ті) - центр розвою національно-державної ідеології.
5. Українські землі у 1920 роках: уроки становлення Радянської імперії.

Основні поняття теми: Перша світова війна, ідеологія «руського міра». Українська революція, україно-російське протистояння, українська діаспора, економічна еміграція, політична еміграція, українська національно-державна ідеологія, Радянська імперія, «Червоний ренесанс».

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13, РН-15

Література до теми:

1. Гай-Нижник П.П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920 рр.). К.: “ЩеК”, 2010. 304 с.
2. Гирич І. В’ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії).– К., 2019.– 310 с.
3. Горліс-Горський Ю.. “Ми ще повернемося!”: Спогади. Повість. Поезії. Документи. Листування. Бібліотека Історичного клубу “Холодний Яр”. Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2012. 432 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.

5. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918– 1920: Документи і матеріали: У 2 т. Київ, 2006.
6. Донцов Д.І. Рік 1918, Київ: Документально-художнє видання/ Упоряд.: К.Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 208 с. :іл.
7. Другий зимовий похід, або Листопадовий рейд / Упорядник О. Веремійчик. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2006. 248 с.
8. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): Нариси інтелектуальної історії. К., 2013.
9. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
10. Конгрес Українських Націоналістів 1929 р.: Документи і матеріали / Упоряд. В. Муравський; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника; Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2006. 420 с.
11. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. Ч 1. К.: Інститут історії України НАН України, 2009. 445 с.; Ч 2. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 382 с.
12. Попович М. В. Червоне століття. К.: АртЕк, 2005. 888 с.
13. Bilenky, Serhiy. Imperial Urbanism in the Borderlands. Kyiv, 1800–1905. Toronto: University of Toronto Press, 2017. 512 p.

Тема 6

Українська нація та її боротьба за своє існування в умовах тоталітаризму (1930–1980 рр.)

1. Радянське поневолення України як чергова спроба зміни цивілізаційної парадигми.
2. Голодомор-геноцид 1932–1933 р. та репресії - інструменти знищення української нації.
3. Соціокультурне життя в Україні 1930 – 1940 рр. під більшовицьким ідеологічним тиском. «Розстріляне Відродження».
4. Друга світова війна. Україна між двома тоталітарними режимами: боротьба з нацизмом і більшовизмом. 1939–1945 рр.
5. Зміни і трансформації в економічному та політичному середовищі України у 1950–1980 рр.
6. Український рух опору 1950 – 1980 рр.: напрями, сутність, діяльність.
7. Особливості розвитку української культури у 1950–1980 рр.
8. Лінгвоцидні практики радянської імперії в Україні за советської доби.

Основні поняття теми: тоталітарний режим, радянська модернізація, парадигма, цивілізаційна парадигма, цивілізаційна парадигма, голодомор, геноцид, репресії, нацизм, більшовизм, «Розстріляне Відродження», рашизм, український рух опору, відлига, за-

стій, перебудова, шістдесятництво, дисидентський рух, лінгвоцид, офіціоз, андеграундна культура.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-2, РН-13, РН-15

Література до теми:

1. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2966>.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Веселова О. М., Марочко В. І. Голодомори на Україні 1921–1923, 1932–1933, 1946–1946 років: Злочини проти народу. К. – Нью-Йорк, 2000. 265 с.
4. Великий терор в Україні. “Куркульська операція” 1937–1938 рр.: у 2-х частинах / Упоряд. Сергій Кокін, Марк Юнге. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2010.
5. Довженко О. П. Сторінки Щоденника (1941–1956). К.: Вид-во гуманіт. л-ри, 2004. 384 с.
6. Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали / Редактор і упорядник Микола Посівнич. Тернопіль: Астон, 2008. 448 с., іл.
7. Єсельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ, 2008. 304 с.
8. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
9. Косик. В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. 660 с.
10. Патриляк І.К., Боровик М.А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. 590 с.
11. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків, 2016. 496 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skyfskykh_voien_do_nezalezhnosti/
12. Роготченко О.О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм. К., 2007.
http://www.mari.kiev.ua/PDF/Rogotchenko_SOCREALISM.pdf
13. Українська повстанська армія. Історія нескорених. Львів, 2007. 352 с.

Тема 7

Україна 1990–2020 рр.: у цивілізаційному геополітичному розломі

1. Самоусвідомлення українців і України в кінці 1980 – на початку 1990 років. Народний Рух та його політична роль.
2. Українська діаспора як частина української нації.
3. Відновлення державності в Україні: здобутки та втрати трьох десятиліть.
4. Духовне життя України доби відновлення незалежності: «посттоталітарне», «пострадянське», «національне», «європейське».

5. Україна в російських проєктах «відновлення СРСР», розв'язання загарбницької війни проти України.

Основні поняття теми: цивілізаційний геополітичний розлом, формування української політичної нації, євроінтеграційний вибір, посттоталітарне, пострадянське, національне, європейське, рашизм.

Результати навчання, що досягаються вивченням теми: РН-1, РН-2, РН-13, РН-15

Література до теми:

1. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / Павло Гай-Нижник. К.: «МП Леся», 2017. 332 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. К.: Наш час, 2008. 432 с.
4. Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
6. Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986–1988) / Упоряд.: О. В. Бажан, О. Г. Бажан, Г. В. Боряк, С. І. Власенко. К.: Інститут історії України НАН України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, 2017. 830 с.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	3	3	4	4
Відвідування практичних занять	1				
Робота на семінарському занятті	10	3	30	4	40
Робота на практичному занятті	10				
Лабораторна робота	10				
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом:			76		93
Максимальна кількість балів: 169 Розрахунок коефіцієнта: $60:169=0,35$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Кількість балів
1.	Самостійно відвідати Національний музей історії України і написати есей (2000-3000 знаків) про кераміку Трипільської культури з його експозиції	2	5
2.	Написати анотацію (2000-3000 знаків) до розділу про Київську Русь у монографії Мирослава Поповича «Нарис історії української культури»	2	5
3.	Написати рецензію (2000-3000 знаків) про розділ «Козацька Україна» в монографії Ярослава Грицака «Подолати минуле: глобальна історія України»	2	5
4.	Самостійно відвідати Національний музей Тараса Шевченка і підготувати презентацію (5-10 слайдів) про його експозицію.	2	5

5.	Підготувати презентацію (5-10 слайдів) про визначного українського державного діяча пер. третини XX ст. (за власним вибором)	2	5
6.	Написати есей на тему: «Що я знаю про свій родовід?» (2000-3000 знаків)	4	5
7.	Скласти програму екскурсії для знайомства студентської групи з культурною спадщиною Києва чи іншого населеного пункту України за власним вибором	4	5
Разом:		18	35

Критерії оцінювання якості виконання самостійних робіт:

- володіння фактичним матеріалом – до 3 балів;
- вміння аналізувати історичні джерела та здатність на підставі аналітики робити обґрунтовані узагальнення і висновки – до 2 балів.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі написання студентом модульної контрольної роботи – твору на запропоновану тему.

Орієнтовні питання модульного контролю:

1. Охарактеризуйте матеріальні й духовні надбання населення Трипільської археологічної культури.
2. Вкажіть визначальні риси античної греко-римської цивілізації у Північному Причорномор'ї та Приазов'ї.
3. Розкрийте культурно-цивілізаційне значення християнізації України-Русі.
4. Охарактеризуйте роль Галицько-Волинської держави в українській історії.
5. Вкажіть визначальні риси козацької державності XVII–XVIII ст.
6. Микола Гоголь і Тарас Шевченко: порівняльна характеристика на тлі соціокультурних процесів першої половини XIX ст.
7. Охарактеризуйте значення народницького національно-демократичного напрямку в громадському житті України др. пол. XIX ст.
8. Визначте здобутки Української революції 1917–1921 рр.
9. Охарактеризуйте роль Української Повстанської Армії у Другій світовій війні.
10. Визначте сутність і форми прояву «рашизму» та засоби його нейтралізації в сучасній Україні.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Кількість балів	Рівень компетенції
21–25	Відмінно (високий рівень знань, умінь та навичок). Студент глибоко і міцно засвоїв матеріал. Завдання виконано самостійно, грамотно, з дотриманням усіх вимог. Робота має творчий характер.
15–20	Добре (достатній рівень знань, умінь та навичок). Студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей під час відповіді на питання та помилок в оформленні роботи.

10–14	Задовільно (середній рівень знань, умінь та навичок). Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності під час відповіді на питання, наявні помилки в оформленні роботи.
1–9	Незадовільно (низький рівень знань, умінь та навичок). Студент недостатньо володіє матеріалом, допускає істотні помилки під час відповіді на поставлені питання та не дотримується вимог оформлення роботи.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю курсу «Українські студії» є екзамен, який проводиться відповідно до навчального плану в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Підсумкова оцінка складається з двох блоків: за результатами попереднього контролю та екзамену. За виконання різних видів навчальних робіт з дисципліни «Українські студії: історичні студії» студент може набрати максимально 60 балів. Здобутий поточний результат сумується з балами з інших дисциплін курсу («Історія та культура громади міста Києва» – 60 балів, «Українська мова в сучасному комунікативному просторі» – 60 балів) та ділиться на 3: $(60+60+60)/3=60$. Отримані 60 балів є максимальною середньозваженою загальною оцінкою, яку студент може отримати за результатами попереднього контролю з курсу «Українські студії». Екзамен з дисципліни «Українські студії: історичні студії» оцінюється у 13 балів. Здобутий результат сумується з балами з інших дисциплін курсу («Історія та культура громади міста Києва» – 13 балів, «Українська мова в сучасному комунікативному просторі» – 14 балів): $13+13+14=40$. Отримані 40 балів є максимальною загальною оцінкою, яку студент може отримати за екзамен з курсу «Українські студії». Кількість зароблених студентом балів на екзамені (максимально 40 балів) сумується з результатами попереднього контролю (максимально 60 балів) за стобальною шкалою і виставляється остаточний бал відповідно рейтингової таблиці.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Кількість балів	Рівень компетенції
11–13	Відмінно (високий рівень знань, умінь та навичок). Студент глибоко і міцно засвоїв матеріал. Завдання виконано самостійно, грамотно, з дотриманням усіх вимог. Робота має творчий характер.
7–10	Добре (достатній рівень знань, умінь та навичок). Студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей під час відповіді на питання та помилок в оформленні роботи.
3–6	Задовільно (середній рівень знань, умінь та навичок). Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності під час відповіді на питання, наявні помилки в оформленні роботи.
1–2	Незадовільно (низький рівень знань, умінь та навичок). Студент недостатньо володіє матеріалом, допускає істотні помилки під час відповіді на поставлені питання та не дотримується вимог оформлення роботи.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю:

1. Матеріальний та духовний світ населення культурно-історичної спільноти Кукутені-Трипілля.
2. Східні слов'яни. Походження, розселення, суспільний устрій.
3. Передумови утворення східнослов'янської держави Київська Русь.
4. Київська Русь в роки князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого
5. Запровадження християнства на Русі, його вплив на духовний розвиток суспільства.
6. «Руська правда» - перший правовий документ Давньоруської держави
7. Галицько-Волинське князівство в кінці XII – першій половині XIV ст.
8. Основні етапи литовсько-польської доби в Україні
9. Становище українських земель у складі Великого князівства Литовського у XIV – першій половині XVI ст.
10. Становище українських земель у складі Польського королівства з XIV до першої половини XVI ст.
11. Люблінська унія, та її наслідки для України
12. Запорізька Січ, адміністративно-територіальний устрій, господарство, традиції, історична доля.
13. Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI – першій половині XVII ст.
14. Берестейська церковна унія та її значення в історії України.
15. Козацькі постання 20-х рр. XVII ст. – причини, вимоги, наслідки.
16. Причини та перебіг подій Української національно-визвольної війни середини XVII ст.
17. Формування української державності впродовж національно-визвольної війни середини XVII ст.
18. Українсько-московський договір 1654 року - історико-юридична та історична оцінки.

19. Доба «Руїни» в українській історії.
20. Політика російського уряду стосовно автономії українських земель у XVIII ст.
21. Соціально-політичне становище правобережних і західноукраїнських земель у XVIII ст.
22. Українське національне відродження XIX ст.: сутність і періодизація.
23. Політичні рухи в Україні XIX ст.
24. Кирило-Мефодіївське товариство: ідеологія та провідні діячі.
25. Громадівський рух другої половини XIX ст.
26. Буржуазні реформи 60-х – 70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та особливості їх проведення в Україні.
27. Громадсько-культурний рух у Західній Україні в першій половині XIX ст. «Руська Трійця».
28. Революція 1848 – 1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на розвиток українського національного руху.
29. Реформи в Російській імперії другої половини XIX ст. та їх наслідки для України.
30. Промисловий переворот та особливості становлення індустріального суспільства в українських землях (др. пол. XIX – пер. пол. XX ст.).
31. Українські політичні партії кінця XIX – початку XX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
32. Політика Центральної Ради. Утворення Української Народної Республіки.
33. Брестський мир та його наслідки для України.
34. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського.
35. Внутрішня і зовнішня політика Директорії УНР.
36. Західноукраїнська Народна Республіка та її роль в історії українського державотворення.
37. Ризький мирний договір та його наслідки
38. Утворення УРСР та входження її до складу СРСР.
39. Політика «українізації» 20-х – початку 30-х рр. XX ст.
40. Індустріалізація в Радянській Україні.
41. Колективізація сільського господарства в Україні та Голодомор 1932 – 1933 рр.
42. Утвердження тоталітарного режиму та масових репресій в Україні в 1920 – 1930-х роках.
43. Західноукраїнські землі у 20–30-х рр. XX ст.
44. Організація українських націоналістів (ОУН): утворення, ідеологія та діяльність.
45. Сучасна оцінка договору про ненапад між СРСР і Німеччиною та таємного протоколу до нього від 23 серпня 1939 р., і радянсько-німецького договору про дружбу і кордони від 28 вересня 1939 р.
46. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР у 1939 – 1940 рр. і встановлення тоталітарного сталінського режиму в Західній Україні.
47. Нацистський окупаційний режим в Україні у 1941 – 1944 рр.
48. Рухи Опору в Україні під час Другої світової війни: радянський та національний.
49. Наслідки Другої світової війни для України.
50. Процес возз'єднання українських земель (1939, 1940, 1944 рр.).

- 51.Український національно-визвольний рух проти сталінського тоталітарного режиму (друга половина 40-х – початок 50-х рр. XX ст.).
- 52.Особливості та проблеми відбудови народного господарства України в післявоєнний період.
- 53.Опозиція радянському режиму в Україні у 50-х – 80-х рр. XX ст.: від «шістдесятників» до «дисидентів».
- 54.Наростання кризових явищ у суспільному та економічному житті Української РСР впродовж 60-х – пер. пол. 80-х рр. XX ст.
- 55.Процеси «перебудови» другої половини 1980-х р. в СРСР і УРСР та їхні наслідки.
- 56.Розпад Радянського Союзу та перетворення України на незалежну державу.
- 57.Проблеми формування постіндустріального суспільства в Україні на межі XX і XXI ст.
- 58.Особливості економічної політики, причини кризових явищ в суспільно-економічному житті України в 90-і роки XX ст. - поч. XXI ст.
- 59.Світове українство. Українська діаспора.
- 60.Політичні та соціальні рухи в Україні другої половини 2000-х – першої половини 2010-х рр. – від ««Помаранчевої революції» до Революції гідності.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного пере-складання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год. З них: лекції (14 год.), семінарські заняття (14 год.), самостійна робота (18 год.), модульний контроль (4 год.), семестровий контроль (10 год.).

Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7
Змістові модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			
Лекції (теми, бали)	1	1	1	1	1	1	1
Семінарські заняття (теми, бали)	11	11	11	11	11	11	11
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)			
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)						

8. Список рекомендованої літератури

А) Основна

- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації. XIX–XX ст. К.: Генеза, 2000. 360 с. <http://history.franko.lviv.ua/>
- Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
- Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
- Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. К.: Наш час, 2008. 432 с.
- Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
- Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
- https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skijskykh_voien_do_nezalezhnosti/
- Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ: Генеза, 1997. 380 с. <http://history.franko.lviv.ua/>
- Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://www.encyclopediaofukraine.com/>

Б) Додаткова:

- Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О.О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я.С. Калакура, В.П. Коцур, М.Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020–2021. Книги 1–2.
- Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х–80-і рр.). К., 2000.
- Брайчевський М.Ю. Походження Русі. К., 1968.
- Верига В. Визвольні змагання України. 1914 – 1923. Львів, 1998, в 2 тт.
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво / В. Голобуцький. К., 1994.
- Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада / В.Ф. Верстюк. К., 1997.
- Володарі гетьманської булави. К., 1985.
- Гетьмани України: історичні портрети. К., 1991.
- Горобець В. «Волимо царя східного...»: Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава / В. Горобець. К., 2007.
- Горобець В.М. Люблінська унія та народження нової вітчизни. К., 2009.
- Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів, 2000.
- Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: нариси політичної історії. К., 1993.
- Гуржій О.І. Українська козацька держава у другій половині 17–18 ст.: кордони, населення, право. О. І. Гуржій. К., 1996.
- Залізняк Л.Л. Нариси стародавньої історії України. К., 1994.
- Залізняк Л. Україна в колі світових цивілізацій. К., 2006.
- Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х рр. К., 1995.
 Кінан Е. Російські історичні міфи. К.: Критика, 2001.
 Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини. 1760–1830. К., 1996.
 Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини. К., 2008.
 Липинський В. Україна на переломі. 1657–1659: замітки до історії українського державного будівництва в XVII ст. К., 1997.
 Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. К., 1994.
 Мірчук П. Українська повстанська армія: 1942–1952. Львів, 1991.
 Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. К.; Л.; Нью-Йорк; Париж; Торонто, 2001.
 Павленко Ю. Історія світової цивілізації. 2 вид. К., 2000. 358 с.
 Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). К., 2003.
 Русначенко А. Від імперії – до України. К., 2009.
 Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.). К., 1998.
 Смолій В.А. Степанков В.С. Богдан Хмельницький. К., 2003.
 Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія: історія «зради». К., 2013.
 Україна у XX столітті: Збірник документів і матеріалів (1900–2000). / Упоряд. А.Г. Слюсаренко та ін. К., 2000.
 Шаповал Ю.І. Україна 20–50-х років – сторінки ненаписаної історії. К., 1993.
 Шпорлюк Р. Імперія та нації: з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі. К., 2000.
 Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. К., 2002.

В) Ресурси Інтернету:

[Громадський просвітницький проект «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт»](#)

Ізборник. Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації: літописи, історія, мовознавство, давня українська література, політологія, літературознавство, граматики та лексикони, історичні мапи. <http://litopys.org.ua/>.

[Козацтво XV–XXI ст. Історія українського козацтва.](#)

Локальна історія: мультимедійна онлайн-платформа. <https://localhistory.org.ua/>.

[Сайт історії Києва.](#)

[Відлуння віків.](#)

[Музейний простір України.](#)

Г) Англомовна література;

Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Bilousko O., M. Popovych M. Ukraine: Nature. Traditions. Culture. Kyiv, 2021.

Federica Leone. Kyiv: Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kyiv-Pechersk Lavra. <https://whc.unesco.org/en/list/527>.

Magocsi P.R. A History of Ukraine. Seattle, Wash.: Univ. of Washington Press, 1996. 2010.

Subtelny O. Ukraine: A History. Toronto: 1995. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11408/file.pdf>.

The people of Ukraine and Ukrainians abroad. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/People.asp>.

Toynbee, A.J. *Civilization on Trial*. Oxford University Press, New York, 1948.

Ukrainian culture. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Culture.asp>.

Ukrainian history. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/History.asp>.

Ukrainian land. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Land.asp>.

Ukrainian art and architecture. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Art.asp>.

Ukrainian literature. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Literature.asp>.